

Iz življenja razumemo

Potrebujemo novo miselno usmeritev v šolstvu

■ **Pasquale Foresi** (1929–2015) je bil v 50. in 60. letih eden najbolj dinamičnih predstavnikov italijanske katoliške skupnosti. Bil je učenjak, pisatelj, novinar, velik kulturni promotor, učinkovit organizator in prepričljiv voditelj. Sodeloval je s Chiaro Lubich in veljal za soustanovitelja *Gibanja fokolarov*. Odločilno je prispeval tudi k rojstvu založbe *Citta Nuova Editrice* in podpiral ustanavljanje njenih hčerinskih založb po svetu (v Sloveniji je to založba *Novi svet*).

Tema, ki bi jo rad na kratko predstavil, je naslednja: doseči, da poučevanje postane življenje, da bo življenje izraz poučevanja in poučevanje izraz življenja. Običajno pojmovnemu poučevanju ustreza učenje pojmov. Tako na splošno obiskujemo šolo, da bi prejeli 'koristne informacije'. Če po eni strani informacija odpira nova obzorja, pa to še ni prava šola. S poučevanjem, učenjem, šolanjem ne moremo oblikovati zgolj uma, ampak mora vse to oblikovati človeka. Zato bi rad v zvezi s tem problemom razmišljal o naslednjih dvojicah: resnica – dobrota, inteligenca – volja, delo – učenje, skupnost – (spo)znanje.

Resnica, ki je dobrota

Učenja (študija) ne gre podcenjevati. Ko govorimo o neki temi, je treba poznati vsa prizadevanja in napore, zmage, tudi napake v zgodovini, da bi prišli do rešitve. Če želimo povedati nekaj, kar bo imelo vrednost, se je treba učiti, proučiti argumente, ne moremo samo nečesa posploševati, opirajoč se na preprosto intuicijo.

Rad bi poudaril, da ne zadostujejo zgolj učenost, znanje jezikov ali knjižnice, polne znanstvenih knjig. So ljudje, ki so z velikim trudom dosegli široko kulturno razgledanost glede določenega problema, niso pa razumeli najglobljšega bistva samega problema, zato ne morejo povedati ničesar veljavnega ali novega. Učenost je potrebna, a je sekundarna. Znanost je koristna, a ne zadostuje. Zakaj?

Eden od razlogov je v sami urejenosti resničnosti, torej v tem, da sta resnica in dobrota ontološko isto. Ni resnice, ki ne bi bila hkrati dobrota. Tragično je bilo, ker so nekoč, v zgodovini neke miselne usmeritve, verjeli, da sta za razumevanje resnice, razodete v veri, dovolj dobrota, krepost, za naravno resnico pa ne.

Človek kot celota

Človek ima čustva, razum in voljo, a hkrati lahko ugotovimo, da je tisti, ki spoznava,

prav človek z vsemi temi sposobnostmi, človek, ki je najprej celota in šele potem raznolikost. To je dodaten razlog, zaradi katerega ne moremo več sprejemati takšne kulture, ki bi predpostavljala samo razumskost in umnost (inteligenco) v modernem pomenu besede. Zajeti je treba človeka kot celoto, celostno, človeka, ki je duša in telo. Da bi bilo to omogočeno, je potreben nov slog učenja. Učiti se je treba tako, da živimo, ne pa da se učimo samo z učenjem, ker nas potem 'predavanja' oddaljujejo od pravega znanja.

Morali bi se učiti (študirati) samo toliko, kolikor to pripomore k razumevanju in pojasnjevanju tistega, kar živimo. Učenje (študij) je torej nekaj, kar mora zajeti hkrati inteligenco in voljo oziroma nekako bolj voljo kot inteligenco; ljubezen mora biti tista, ki spodbuja inteligenco, ne pa da inteligenca spodbuja ljubezen. S tem pa se ne zmanjša vrednost inteligence, ampak jo lahko postavimo na njeno pravo mesto, da bi tako lahko v največji meri opravila svojo nalogo in razvila svoje zmožnosti. Če bi študij zasnovali tako, ne bi postali zgolj izobraženi, ampak bi morali postati ljudje.

Delo kot šola življenja

Tudi z delom pridobivamo znanje, zato glede na študij (in učenje) delo ni izgubljanje

časa. Poleg tega, da se z delom preživljamo, je delo sestavni del naše človeške biti, torej tudi sredstvo za spoznavanje resničnosti, za razumevanje življenja. To je resničen in učinkovit pripomoček za oblikovanje človeka. Če imam težave pri delu, ki ga opravljam, ali če moram povečati proizvodnjo, da bo lahko podjetje obstalo, moram te probleme reševati konkretno in ne abstraktno ali samo duhovno.

Pogosto se dogaja na primer takole: če povemo življenjsko spoznanje nekomu, ki samo študira, nas ta težko razume, morda pa nas bolje razumeta gospodinja ali delavec, ki delata ves dan, ki nimata abstraktnih kategorij ali shem, s pomočjo katerih bi pretresala to, kar želimo povedati, in posledično narobe razumela.

Dokaz za to so na primer delavci, kmetje, ribiči, ki nam s svojo izkušnjo ne posredujejo le modrosti svojega napornega stika z življenjem in naravo, ampak nam znajo povedati o naravi tudi nekaj konkretnega, skladnega, nekaj v smislu čistosti. V stiku s temi ljudmi se lahko naučimo veliko stvari o vrednotah človeškega življenja, ki jih ni v nobeni knjigi.

Pri študiju se torej ne smemo odtrgati od svetá dela, od svetá materije, ampak mora ta postati ena sama stvar z nami, zato je potrebno resno, učinkovito in konkretno delo. Prav v stiku z resničnostjo se razum, duh in človeška bit izrazijo, razsvetlijo in razjasnijo. In tu je razumljivo tveganje, ki mu je izpostavljen današnji človek zaradi širjenja medijev: tveganje, da bo nadomestil 'realno-realno' z 'realno-navidežno'.

Delo namreč zmore uničiti precejšen del tistega, česar se je nekdo naučil samo iz knjig. Tako ostaja v nas samo tisti del resnice, ki je postala življenje, ki je modrost – kolikor je resnica postala del naše biti, ne glede na to, česa smo se naučili. Med delom razumemo zelo pomembne stvari: med drugim tudi to, da študij ni edina resničnost življenja.

Družbenost in znanje

Druga temeljna človekova razsežnost, ki odločilno vpliva na študij, je njegova družbenost. Če trdimo, da je človek po naravi 'družbeno bitje', povemo resnico, ki ima zelo velike posledice na vseh ravneh, vključno z znanjem.

V prvi vrsti gre za to, da je treba do resnice priti 'kot telo', zato moramo biti vedno odprti in dovoliti, da nas resnica drugega dopolnjuje. To toliko bolj velja danes, ko ne more nihče priti do poznavanja celotne resničnosti.

Vendar pa bi radi poudarili, da ni dovolj kakršnokoli delo 'v ekipi', ko predlagamo številne ideje, številna (spo)znanja, da bi prišli do skupnega zaključka. Nemogoče je namreč iz nekaj mrtvih stvari ustvariti nekaj živega. Samo osebe, ki ne ostajajo na ravni abstraktnega, ampak so se tudi same zlele v eno, lahko pridejo do pravega in drugačnega zaključka. To globoko občestvo, ki ga je Jezus prinesel med ljudi, je vir vedno nove luči. Globoka povezanost z Bogom in drugimi daje novo luč, da bi se spoprijeli z vsakim problemom. Potrebni sta kultura in edinost hkrati, da bi prerasli med seboj nepovezane teorije ter dosegli na eni strani skupen zaključek na višji ravni in na drugi strani nove in izvirne intuicije, prepojene s človeško in božjo modrostjo.

Množična kultura

S tako zastavljeno šolo bi rešili tudi zelo sodoben problem: pogosto je šola, posebej tista na višji stopnji, zasnovana kot šola za elito, torej kot šola samo za nekatere posameznike, ne za vse človeštvo. Zato se je specializirala: zdelo se je, da bo lažje napredovati s tako imenovanimi izobraženimi in inteligentnimi ljudmi. V resnici je to pomenilo odtujitev od prave človečnosti, saj je razvila samo nekatere njene vidike.

Razviti bi morali (morda so to sanje, morda utopija, a prepričan sem, da bi bilo to zgodovinsko gledano mogoče) množično kulturo: ustvariti kulturo, ki bo kultura 'v globino', ki bo prava kultura, najbolj vzvišena, ki bi jo lahko za svojo sprejeli milijoni ljudi, ki bi jo bilo mogoče posredovati milijonom ljudi. Morda je prav v tem izziv za spremembo na današnjih univerzah!

Razviti bi morali medosebno kulturo, zlasti pa takšno komunikacijo in izraz, ki bi ju

Foto: arhiv Ivana Esenka

morali in zmogli vsi razumeti. V nasprotnem primeru to ni kultura: je kultura samo enega dela človeštva, ki razmišlja, ni pa človeška kultura.

Ko bomo uspeli vse nagovoriti tako, da nas bodo razumeli vsi, ne zgolj nekateri, ne samo v muzejih ali neko abstraktno človeštvo, ampak tako, da nas bodo razumeli vsi ljudje, resnično človeštvo, ljudje, ki živijo v današnjem svetu, z današnjimi potrebami, z današnjo inteligenco – šele tedaj bomo ustvarili pravo kulturo.

Knjige lahko postanejo slabi tovariši, če nas oddaljujejo od življenja in naše biti, ko se ob njih selimo v abstraktne in težke kategorije, medtem ko je prava modrost samo v srcu človeštva, katerega inteligenca v samem bistvu teži k resnici. Poleg tega je v človeštvu Jezus, posebej tam, kjer je križan. A prav v trpljenju, prav v bolečini najdemo modrost.

Ob tem ne smemo spregledati naloge, ki prihaja na dan: vračati človeka človeštvu. Zloraba tehnike je namreč pripeljala do porabniških oblik, ki so zameglile biti človek v človeku. K temu moramo znova pripeljati današnjega človeka. Pri tem imamo velikega zaveznika: neuničljivo človeškost, ki je nič in nihče ne more uničiti v človeku.

Nov tip poučevanja

Za sklep: gre za to, da preidemo z ravni poučevanja abstraktnih pojmov in učenosti k učenju, ki temelji na drugačnem pojmovanja

nju človeka in kulture. Na človeka gledamo kot na 'enotnega, celovitega' človeka, ki ni nekaj vreden zaradi tistega, kar poseduje ali zna, temveč je vreden zaradi tistega, kar je. Pa tudi kulturo pojmuje kot biti, kot življenje, kot globino, kot človeško in božjo modrost. Take vrste šole ni lahko konkretno uresničiti, ker je to šola, ki se mora roditi iz življenja, ne iz abstraktnega razmišljanja ali načrtovanja.

Zato se ne smemo preveč pritoževati nad preteklostjo ali biti prepričani, da bomo mi dosegli največ in naredili najboljše. Človek je usmerjen v prihodnost in morda bodo jutri drugi bolj polno živeli to, po čemer hrepenimo mi. Če hočemo res ustvariti nekaj novega, moramo mi začeti živeti vso to resničnost. V pristnem življenjskem občestvu moramo začeti uresničevati to novo šolo, v kateri bo vzgoja človeška, polna, vseobsegajoča in bo zajela naše celotno bitje in določala naše življenje, naše bivanje za vedno. Samo iz življenja se porajajo veselje, mir in določena spoznanja, ki jih knjige ne morejo dati. Kdor se 'odtrga' od biti, tega ne bo razumel, prav tako ne tisti, ki se opira samo na kulturo znanja ali na abstraktno razmišljanje; razumel bo tisti, ki si v resnici za vse to prizadeva in to živi.

Prevedla in uredila: Petra Vončina

Opomba

- Prispevek je povzetek predavanja *Skupnost, ki vzgaja*, ki ga je Pasquale Foresi predstavil na mednarodnem pedagoškem kongresu v Rimu (Castel Gandolfo) aprila 2006.